BIBLIOTECA MARCEL·LÍ DOMINGO
Recull de premsa local i comarcal

EFEMÈRIDE

450 anys del traspàs de Cristòfor Despuig

Emigdi Subirats
escriptor

Enguany es compleix el 450 aniversari del traspàs de Cristòfor Despuig (Tortosa, 1510- 1574). És obvi que aquest tipus d'efemèrides esdevenen un marc ideal per remembrar una figura clau de qualsevol època de la història. En aquest cas, en concret, del Renaixement a la Corona d'Aragó. De fet, el seu pensament i llegat literari ens permeten fer-nos un retrat acurat de la situació sociopolítica i cultural d'aquest període per aquestes contrades.

Aquest distingit escriptor era un donzell, posteriorment cavaller, renaixentista i humanista, que ens va deixar una petjada llarga en l'àmbit lletrat. Fill de l'oligarca Joan Despuig, procurador en cap de la ciutat, de ben jove va ser educat de manera cortesana, amb preceptors particulars a la casa valenciana del comte d'Aitona, Joan de Montcada. L'any 1530 va casar-se amb Marianna Curtó amb la qual va tindre tres filles. La saga dels Despuig varen disposar d'una estreta relació amb les personalitats més transcendents del Principat. Les notes d'arxiu ens informen que el 1549 Cristòfor Despuig era procurador general de la baronia d'Alfara de Carles per la ciutat de Tortosa, el 1557 ja havia estat armat cavaller, mentre que a partir de 1563 els historiadors conclouen que no hi ha dades fidedignes sobre els seus quefers.

La seua única publicació literària, *Los col·loquis de la insigne ciutat de Tortosa*, escrita el 1557 i publicada pel pare Fidel Fita el 1877, és l'obra catalana en prosa més coneguda i analitzada del segle XVI. Està escrita en un gènere típic del Renaixement, el diàleg, el qual permet enraonar de manera desimbolta sobre tots aquells temes que a l'autor li venen de gust. Curiosament, el nom de ben segur que li ha restat protagonisme, atès que, com afirma l'historiador tortosí Enric Querol, pot semblar que es tracta d'una obra de caire local, quan la seua importància rau en les anàlisis sobre la història de Catalunya i de la Corona a la qual pertanyia.

Des del pròleg l'autor deixa palès el fet que vol fer una passada per les coses de Catalunya. Quant al seu format, consta de sis col·loquis que mantenen, per una banda, el ciutadà Fàbio i el cavaller Lúcio (l'alter ego de l'autor), i per l'altra, el cavaller valencià Don Pedro, a qui mostren a la vegada les belleses de Tortosa i assenyalen les problemàtiques. Tots tres recorden amb vehemència les dates i gestes més joioses de la història catalana, mentre debaten sobre la delicada situació present del territori català.

En la dedicatòria del llibre trobem uns comentaris amb un redactat antològic en suport de l'ús del català, en un moment d'evident davallada del seu ús social, així com de sorgiment del secessionisme lingüístic a l'antic Regne de València:

"No he volgut escriure l'obra en llengua castellana per no mostrar tenir en poc la catalana i també per no valer-me de llengua estranya per a defensar i il·lustrar la naturalesa pròpia, que és la principal intenció de mon treball, ni tampoc l'he volguda escriure en la llatina, perquè no pareguera ser tan generalment tractada i entesa per los de nostra nació com jo volguera".

En el mateix sentit, davant del complicat panorama lingüístic, el fet que Despuig es manifestés reiteradament en favor de la unitat de la llengua catalana té una importància considerable, pel fet que valora sense embuts el tema del valencià que no qualifica de llengua valenciana (com feien alguns importants humanistes com Antoni Canals) sinó de catalana, i més si un personatge valencià, Don Pedro (ja amb nom castellanitzat), afirma sense embuts:

Sí, que los valencians de assí de Cathalunya són eixits, y los linatges que de assí no tenen lo principi no·ls tenim per tan bons, y la llengua, de Cathalunya la tenim, encara que per lo veïnat de Castella s'és molt trastornada.

Durant els darrers anys s'ha revifat sortosament l'interès per l'obra de Despuig amb la seua internacionalització. Com a prova, ha estat traduïda a tres idiomes importants del Vell Continent. Juan Antonio González n'ha fet la versió castellana; ha estat traduïda a l'anglès per Henry Ettinghausen, *Dialogues*, amb introducció del Dr. Enric Querol i el Dr. Josep Solervicens; mentre que Corinna Albert i Roger Friedlein l'adaptaren a la llengua de Goethe, die Gespräche von Tortosa. Indubtablement, han estat tres traduccions molt necessàries envers la promoció d'una de les obres més emblemàtiques de la literatura catalana anterior a la Renaixença. Hem de celebrar igualment l'aparició d'una nova versió molt fidel i accessible a càrrec del senienc Joan Todó, que permet superar la barrera de la parla antiga i l'atansa als lectors del català modern.

Des de Tortosa estant, l'esmentat Dr. Enric Querol ha realitzat nombrosos estudis que retraten la Tortosa renaixentista i realcen la figura de Despuig. També el professor i lingüista Albert Aragonès han realitzat una encomiable tasca de documentació sobre els notables estudis publicats sobre l'il·lustre escriptor, que ha esdevingut tot un ambaixador de la literatura catalana anterior a la centúria passada. Esperem que l'efemèride d'enguany no passi desapercebuda per les administracions, i es puguin fer noves passes envers la promoció d'una obra extraordinària.

EL DIBUIX DE LA SETMANA per Jokin Moya

Font: biblioteca.tortosa.cat